

Несходжені чобітки

Лариса Письменна

Сьогодні я довго ходжу зимовим ялтинським надбережжям, вдихаю з повітрям дрібні солоні бризки — піднялася висока, обмережена білою піною хвиля. Настирливі невеселі думки одна по одній зникають, ніби їх вимітає з голови прохолодний морський вітрець.

Біля одної з лав, розставлених рядами по всьому надбережжю, з'юрилися люди. Чутно веселі вигуки, сміх. Підходжу й собі.

На лаві сидять троє дівчат та двоє хлопців. Ще один, у стильній синтетичній курточці, з молодого борідкою, завзято витанцьовує на звільненому перед лавою п'ятачку. Цей танок — якийсь гібрид твісту з гопаком. Йому підсвистують і весело підспівують слова сумної пісні:

Біля твого двору — три тополі,

Біля мого двору — три верби.

Біля твого двору — три веселі долі,

Біля мого двору — три журби.

Чийсь дзвінко-гнучкий тенор, відірвавшись, злітає вгору.

Сонце сходить високо над хатами

І пливе до тебе в ті краї,

Де за небосхилами, де поміж Карпатами

Заховались радощі мої...

Випадкові глядачі й слухачі аплодують. Танцюрист сміється, картинно розкланюється, і жвавий гурток молоді, мов зграйка безтурботних птахів, знімається з місця. Проте лишається одна дівчина, вона сидить на лаві боком, скраєчку, — видно, не з цієї компанії. Обличчя дівчини чисте й гарне, особливо очі, ясно-карі й лагідні. Вона усміхається до мене самими очима. Еге, чудові очі, темний прозорий бурштин, мабуть, їй не раз казали про це. Залюбки сідаю поруч.

На дівчині недороге пальтечко, гладенько, на проділ, зачесане біляве волосся — вона без хустки й новісінькі, ніби вперше взуті, чобітки. Мабуть, щойно приїхала, ялтинський камінь швидко з'їдає підошви.

— Гарно як, — стиха говорить дівчина.

— Гарно.

Мовчки милуємось морем.

Нараз на лаву з маху сідає парубійко. Він ледь-ледь напідпитку, не п'яний, а просто веселий. Почуває себе незалежно, мов щедрий хазяїн, що пригощає гостей своїм морем.

— Погода сьогодні, а? — підморгує по-змовницькому, ніби сам запалив оце сонце і висвітлив море. — В таку погоду гріх сидіти. Розумні люди на катері прогулюються.

Його простецьке, веснянкувате обличчя — сама щедрота. Він хвацько куйовдить

кучерявого рудого, аж червоного чуба. І рука його "не інтелігентна", клешнювата, з короткими пальцями, загрубіла від праці.

— Ну то як, поїхали на катері?— заохочувально підштовхує мене ліктем. Вираз щирої його простоти не викликає обурення за таку фамільярність. До того ж я прекрасно розумію: на прогулянку йому хочеться запросити дівчину, а не мене, але просто звернутися до неї поки соромиться.

— Не маю часу, — відказую. — От, може, моя сусідка?

Дівчина полохливо хитає головою: чомусь вона ніби аж злякалась. Хлопчина ж схопив подану мною нитку спілкування і, перехилившись через мене, зазирає в дівоче обличчя.

— А у вас є час, правда? Поїхали!

— Ні, ні, — стиха ронить вона й одводить очі. Пізно: хлопець вже їх роздивився і відступати не хоче.

— Ну то хоч пройдімося трохи. Там, за Ореандою, парк — красотище! А можна й шашличка рубонуті. То як, підемо?

— Ні, — вже рішуче відмовляється дівчина. — Нікуди я не піду.

— І що за інтерес отак сидіти?— з досадою ляскає він себе по коліну. — Нехай уже вони сидять собі, — киває на мене, — вони вже своє відгуляли. А вам воно до чого?

— Люблю сидіти, і все. А ви погуляйте без нас, компанію знайдете, — он скільки людей.

Мені здається, що очі в неї чомусь вражені болем, але голос спокійний. Ображено стріпнувши вогнистою кучмою, хлопець невдоволено підводиться. Я йому співчую.

— Ну, останнє ваше слово: може, все-таки підемо?

— Останнє моє слово: не піду.

Рудий рвучко крутнувся і подався від нас.

— А чому б вам і справді не пройтися з ним трохи?— питаю. — Він, здається, славний хлопчина. Чи, може, чекаєте на кого?

Дівчина довго мовчить. Довго вагається. Глянула винувато, ніби вибачаючись.

— Не можу... У мене паралізована нога.

То ось чому вона сидить так дивно — боком. І ці новенькі, несходжені чобітки...

Щоб урвати гнітюче мовчання (а що я мала сказати?), дівчина витягла з кишені скибку хліба й неспіливо попросила:

— Може, погодуєте чайок? Я дуже люблю дивитись.

Беру хліб, підходжу до мокрого від бризок парасю. Налітають чайки, хапають шматочки хліба в повітрі, видирають одна в одній. Дівчина весело сміється.

— Ото шкода, що мало хліба взяла. Ви завтра прийдете сюди?

— Можу прийти.

— Приходьте! Я по дванадцятій буду тут і на вас чекатиму. Добре?

І усміхнулася довірливо. Мені захотілося довідатися — хто ж вона така.

— Ви, певне, тут в санаторію?

— Еге, в санаторію. Сестра мене привезла, а сама в пансіонаті живе. Бо чомусь і

руку почало відбирати, милиці важко тримати... Сестра щоранку водить мене і на процедури, а потім сюди, до моря. І на обід забирає. На роботі мені й путівку безплатно дали, ще й гроші для сестри, щоби мене супроводжувала. Всі мене потішали, мовляв, там тебе відремонтують.

— А звісно, відремонтують.

Дівчина поривчасто зітхнула.

— Сьогодні о п'ятій професор дивитиметься. Аж серце тіпається: що він мені скаже! Отже, працює. А молода, вчитися б їй. Ким же, цікаво, працює?

— Ви звідки приїхали?

— З Донбасу. Оце вперше в житті море побачила. І чайок. Не знала, що вони плавати вміють, спершу гадала — вутінки. А що то воно там таке чорне, голова коцюбою?

— Де? А, то баклан.

— Баклан... Гордий який! А ото — з чубатою голівкою?

— Гагарка.

— А й красуня ж! Тепер додому напишу.

— Мамі?

— Ні, в мене, окрім старшої сестри, нікого немає. Сестра замужем, діток двоє, то племінничкам і напишу. Вони страх які цікаві! А що вже пустуни! Сестра аж плаче від них, а мене — нічого, слухаються.

Ось воно що: сирота, тому й не навчається. І все-таки...

— А я гадала, що ви студентка.

— Ой, що ви, куди мені! Я ж ледве вісім класів закінчила. Сестра з дітьми вдома, не працює. Не можу ж я їм на шию сісти.

— А ви де працюєте?

— В заводоуправлінні, табельницею. Заробіток невеликий, але мені вистачає. Ще й сестрі грошима помагаю, бо в неї чоловік крутий, кожную копійчку лічить.

Повз нас пройшов рудочубий парубійко, глянув на дівчину запитливо: "А може, таки передумаєш?"

— Поспішайте на катер, а то запізнитесь, — порадила я.

Він гнівливо зиркнув на мене, явно звинувачуючи в своїй невдачі. Дівчина заніміла, опустила очі, розглядала свої несходжені чобітки.

— Отак щодня, — тихенько поскаржилася. — Не станеш кожному говорити, що не можу. Нехай краще думають, що не хочу.

— Ну й правильно. — Вона мені подобалася все більше.

Хлопець обійшов навколо нас, щось мугикнув та й подався геть. Ми мовчки дивилися, як у натовпі то спалахне, то зникне, віддаляючись, руда чуприна.

В мені защеміла образа за долю дівчини. Здається, вона те відчула.

— А знаєте... був і в мене хлопець. Не зважав, що каліка, любив. Не вірите?

— Чому не вірю? Вас можна любити. Та ще як!

Глянула вдячно, зрозуміла — вірю.

— Гарний був хлопець, душевний такий. Ми з ним два роки дружили. Він женитися на мені хотів.

— Отже, любив.

— А правда ж, правда? І оженився б безпримінно, та батьки його мене не схотіли. Нащо, мовляв, тобі каліку брати? Чи мало здорових дівчат? А він затявся: "Нікого не хочу, тільки її одну!"

— Ну, і?..

— Поставили вони на своєму. Не оженився він, одно: чорно пити почав. Ой, яка ж то мені була мука на нього дивитись! Боялася — пропаде, зіп'ється. Боліло ж йому! Хіба можна так з людиною?

"А тобі? Не боліло? А з тобою — так можна було?"

Наші погляди зустрілися. Можливо, зрозуміла мою думку, бо стемніла на мить. А далі знову прояснішала.

— Не пропав! Оженився торік. І дівчину гарну взяв — ласкаву, красиву. Дитинка в них оце народилася — добре живуть. Не спився, хвалити бога, дуже добре живуть.

Що ж, той хлопець напевне любив її. Але де знайти міру її любові?

Дівчина приязно дивилася на мене — ділилася радістю. Не пропав, не спився. Щасливий тепер.

І я мимохіть озирнулася назад, у своє життя. Ні, отак, мабуть, не змогла б. Надто добру й чисту душу треба мати. І надто велику любов.

Захотілося погладити її по щоці, мов скривджену безвинно дитину, або хоч руку потиснути. Побоялася. Ще сприйме як співчуття або й гірше — як жалість. А цього не треба. І я у відповідь теж усміхнулася, приймаючи й поділяючи її радість.

Сповнена довіри, дівчина розповідала — і все не про себе, про нього. А мені все дужче муляло відчуття якоїсь провини за своє фізичне некаліцтво, за звичайний людський егоїзм, за те, що ніколи б не змогла сягнути такої душевної висоти.

— Ну, насиділась? Обідати пора.

То до нас підійшла жінка, вже трохи зів'яла, схожа — і така несхожа — на мою співбесідницю. В руці вона несла милицю. Дівчина підвелася, однією рукою обняла сестру за плече, другою узяла милицю.

— То я на вас взавтра чекатиму. Прийдете?— зігріла усмішкою.

— Неодмінно!

* * *

Два дні по тому йшов дощ — теплий, сірий і настирливий. Я ходила до моря, дівчини на лаві, звісно, не було. Дощ...

Чому я не спитала, як її звати, чому не дізналася, в якому вона санаторію? А може, поїхала вже додому? І я необережно загубила прекрасну людину, котру так несподівано знайшла.

І ще один день ламалася погода: то сіяло дощем, то ледь прозирано з-за хмар сонце й відразу ж ховалося. Навіть сніжком притрусило.

А наступний день народився сонячний, умитий, святковий. Я прихопила чималий

окраєць хліба для чайок — дівчина ж любить їх годувати — і поспішила до моря. Ще здалеку побачила тонку, трохи схилену набік постать, біляве, як льон, гладеньке волосся. А поруч на лаві... палахкотіло чубате полум'я. Знову той рудий причепився. Ото лихо, доведеться визволяти.

Дівчина повернула в мій бік голову й привітно махнула рукою. І хлопець упізнав. Він устав і, нахиливши голову, мов той молодий бичок, що заміряється буцнути, посунув назустріч мені. Ну що ж, доведеться прийняти бій.

— Здрастуйте, — буркнув хлопець таким голосом, яким звичайно посилають до дідька.

— Доброго здоров'я. — Я зупинилась, не хотіла, щоб нашу розмову почула вона. — Ви щось мали сказати?

— Ви їй хто? Мати, чи як?

— Ні, не мати.

— То чого ж забороняєте ходити зі мною? Яке ваше право?

— Я не забороняю. Вона сама не хоче.

— Са-а-ма... Знаємо вас. Бач, занадто простий, як на вашу критику. Ну й справді, не інженер, не якийсь там доцент-асистент, то й що? Гадаєте, в мене щось дурне на мислі? Що я тільки так, покрутити? А може, я в сто разів чесніший за отого патлатого? А може, вона мені до душі? От побачив — забути не можу... Та що там... От ви жінчина, видать, культурна, а я простий роботяга. А чого ви про мене поганої думки? Сьогодні ж у мене останній день, робота в нічну зміну, а ви тут...

Що дужчала ворожнеча в погляді хлопця, то тривожніше ставало мені. Я не знала, чи маю право втручатися і чи треба взагалі втручатися. Але, видно, таки доведеться.

— Слухай, хлопче, облиш краще цю дівчину. По-доброму прошу — облиш.

Він спопелив мене поглядом.

— А як не облишу, то що? В міліцію побіжите? Біжіть!

— До чого тут міліція. Боюся, скривдиш її.

— Я?! Та я ж по-серйозному! От ці дні дощ був, то, вірите, сам не свій ходив, навіть хлопці з мене на роботі сміялися. Ви бачили, які в неї очі? Таких ні в кого немає. Хіба ж можна цю дівчину зобидити? Ех, ви! Вона ж... як біла ластівка.

— Немає білих ластівок, хлопче.

— Нехай немає, а вона — така! Ви цього не помічаєте.

Він казав щиро. І тому, саме тому, треба було сказати правду. Щоб він знав усе.

— Слухай мене уважно. Вона — каліка. У неї паралізована нога. Сама, без допомоги чи милиць, ходити не може. Розумієш тепер?

Я дивилась, як блідне його невродливе обличчя й чітким розсипом по ньому виступає рясне, ластовиння. Ага, дійшло? Хлопець стояв як укопаний. Ну й стій собі. Коли злякався.

Я старанно обійшла його, мов порожнє місце, й поспішила до лави. Дівчина стривоженим поглядом зустріла мене.

— Добрий день! А я боялася, що ви не прийдете. За тим дощем... А... що ви йому

сказали?

— Правду сказала. Не гнівайтесь на мене, але я подумала, що так буде краще.

— Еге, так краще... — Вона схилила голову, уникаючи дивитись на мене. — Нащо йому марно біля мене впадати? Та й мені... Добре, що сказали, добре. О, це ви й хліба принесли? А я забула. Будемо годувати чайок?

Чайки лишилися негодовані, бо в цю мить хлопець знову став перед нами, рудий і впертий. Господи, який же він був чудесно впертий! Прекрасно впертий чортяка! Ні, такий не відступиться і не злякається.

— Отам, у ларьочку, дають апельсини. Вам, певне, треба? А ти, — це до дівчини, — чого сидиш отак скраєчку, неначе боїшся?

Він підхопив її своїми дужими клешнюватими руками й посадив зручніше — посередині лави. І сам, рішуче відсунувши мене, сів поруч з дівчиною.

— Ех ти, курча моє, легенька, мов пір'їнка, — з грубуватою ніжністю промовив він. Щось та дало ж йому право їй отак говорити. — Хіба ж тебе одну можна отут кидати? Та й лава зовсім сира, не просохла після дощу. Стривай, я підмощу тобі свою куртку.

А дівчина аж засвітилася у відповідь чистою вдячністю.

— Нога, бач, у неї несправна. Ну то й що? До професора треба!

— Була я в професора, — стиха відповіла дівчина.

— І що ж він сказав?

Дівчина непевно стенула плечима.

— Значить, партач він, а не професор. Ось я тебе до такого повезу — мертвого на ноги поставить! Та ми з тобою...

Тепер я вже була тут зайвою і пішла по апельсини. Правда, ніяких апельсинів не було, ще й потрапила в лабеті до фотографа з надбережжя. Пручатися мені не хотілося, бо на душі стало весело. Через день фотограф вручив мені кольорове зображення якоїсь старої щасливої відьми і присягався, що то таки — я.